

Ngkolesiya
Olo Iyoswo loso Poul A'amu
Ngkolesiya somne'no
Mti'mokumentisofoho.
Olo Hungkuno Simo'mjofoho.

Jisas ahwomomne'no nto simentiso sohonta soswo *t#wenti-tu'nji* (22) *t#wenti-faif'nji* (25) nto uyakolo'mentisopolikeno olo iyoswo loso Poul kako Ngkolesiyane'no mti'mokumentisofoho. Hwapingo a'amu Juta fehohnjo Jisasimo iningkunyoso hofiko Poul kakoe syoho Ngkolesiyajo a'amu somo Anituye hungkuno ulonto syoho imentiso somo wonyo ulohofontaningkofi Poul oso a'amu Juta fehohnjo somo ulimento, Hofiko Jisas Kilaisimo simeho hi'ntnnono uyahoningkofi Anitu hofikimo utimakwoho. A'amu fihwo honingkano hungkunomo iningkayo sohwo hwe wopingo mmo'nonehoho. Iyoswo homo lomjo hungkuno wo'nyoso olenoho. Sohe engo *wan'nji* (1) *tu* (2) so'nji Poul kako Kilaisiye syoho ulohofi imo'nimentiso so'ne linyofoho. Sohe engo *tili'nji* (3) *foua* (4) so'nji simeho hi'ntnnonoso honingkano hungkunomo iningkayo yahino somo yakolo'nnyofoho. Ose mti'mokinyofoho. Sohe engo *faif* (5) so'nji *sikis* so'nji ole mti'mokinyofoho. Nakwo hofiyo humehwasi nakwo hano emoyo kiho'maso'nji uyantanoho. Ose mti'mokinyofoho. Olo iyoswo hiloso kako

Efesos humanto mt'i'mokumentisot'ikeno Koulin humanto mt'i'mokumentisot'ikeno. Nakwo huno ito'no monayofoho. Oso'no nakwo olo iyoswo homo lomo atofu lihwasu t'ifi un'ingkohwano.

¹⁻² Nje a'amu hwaho Ngkolesiya Jisas Kilais'imo s'imeho uyont'ifi uhu'mokuwo'n'ingkohofu sokumo, ngko Pouli'ni olo iyoswo semt'i'mokiyalokweno. A'amu Jisas Kilais'imo s'imeho hi'ntnnono uy'wo'n'ingkohofoso ngko'nji humalohwoneso sekumne'no nakwoe a'amufu loselalokwofo. Nje hungkuno sekwo upa'n'imno. Ngko olo *apousel* syoho yalokwe loso a'amu hof'iko ntapmmentohofu'maho. O'o, Jisas Kilais poyo pe'n'imentiso sohumo Mpohwo An'itu apa'no ul'ika'mentiso oso hwo'nji nan'ingkwohwo An'itu'nji siko olo syoho hiloso ntaponji ni'hwassopomentisiyo hwo'nyoho.

³ Nan'ingkwohwo An'itu sohwa'nji nakwoe Hwe Engo Jisas Kilais'i'nji siko'monta'i siko sekumo yo'mayo wop'ingo selohofohosi s'imeho pompenjiyo wosejopanjiyoho.

⁴ Nakwoe wonyomne'no Jisas Kilais poyo pe'n'imentisofoho. Oso'no Seten'ye hon'ingkano so'nji yo'mayo hwahoponjo so'nji nakwo a'amu hwahoponjo hopi'nonohino hn'n'imo yokumpohn'nyo nemokosyohumentan'ingki nakwoe Mpohwo An'itu nje hwomu hwahopo uhwat'imo syof'syahon'ingki Jisas kako eno ulonto kan'ingkwohwoe hunomo in'ingkawento Jisas asomo net'mayo'ne pe'n'imentisofoho.

⁵ Oso'no nakwo An'ituye yofeso woho'nomano. Engolopohamo woho'nomewo'n'ingkuhwano.

Anıtuye honıngkano anga'nohino weho.

⁶ Anıtu sekumo sımeho sejaponto Jisas Kılais sekwoe wonyo so'ne poyo pe'nımentiso so'no kako'nji songo ne'no humayo'ne joho selalofoho. I osohumo hohujo ikinjaofontıfi nusıkwojaofontıfi hungkuno kengo somo inıngkowalokwofo. Oso hungkuno kengo somo sekwo inıngkawo'nıngkohoho so'no nje hi ntıkofahonıngki ngko yomo yalokweno.

⁷ Oso hungkuno kengo somo Anıtuye angopono mipesemotasonehoho. O'ο, nıhu'no awonoho. Anıtuye honıngkanoso nıhu'no kenga'nohinofoho. Kılaisıye hungkuno wopıngo somo a'amu fıso hofıko iwolo'mokontıfi hwasyo hungkuno losetıhwalokwofo.

⁸ I nakwo nose'mehwası'manji a'amu ahwomomjoso se'mapıjo'manji hungkuno nom'ne kengo sımo'mo selımentıhwone hopo'maho. O'ο, nom'ne kengo selıhwası'manji nakumo tıkanomo menehwajonefoho.

⁹ Hohonta hungkuno ole nto selımentoheso i olohonta apa'no selalokweno. Anıtuye honıngkanomne'no hungkuno sımo'mo selımentohe so'no sekwo huno seyohoho. I a'amu fıso Anıtuye honıngkanomne'no hungkuno kengo seloso'manji kako tıkanomo wantonoho.

¹⁰ Ose selohe so'no fısyafıhupmno. A'amu sohwa nje yofe ho'nomayo'ne hungkuno laselımentohono. O'ο, Anıtu kako nje yofe ho'nomayo'ne selımentohono. A'amu nje yofe ho'nomayo'ne afofo hungkuno selontı'mtentesi ngko Kılaisıye syoho

ulohofiyoso miyo'mnesohilo.

Poul Anituye syoho tipema'mentiso so'ne hungkunofoho.

¹¹ Nje a'amu soku, hungkuno nehopi waselimo. Anituye hungkuno wopingo seliwo'n'ngkoheso a'amu hwahoponjofe huno mta'ango'maho. ¹² Olo hungkuno loso a'amu lont'hwamentiso'maho. O'o, n'hu'no awonoho. Jisas Kilais kako'nohini nt'hwamentisofoho.

¹³ Hohonta ngko Jutafe hon'ngkanomo ito'nohino in'ngkamote hwo'nyoho. Yo'mayo imote so'no sekwo nto upa'n'imentohofofoho. Anituye a'amu Jisas Kilaisimo simeho uyo somo ngko nje yokumpohn'nyo'nji wonyo ulohofonji olo huno loso'nohini syafisyonji ngko wae weeo'mo limotefoho. ¹⁴ Neyakwosafe yahino somo aho yokumpohn'nyo kemokosyohumamoteso a'amu ngko'nji hungkuno afa'nono lonet'hwamentohofoso moyakolo'mentohofoho. Hofiko Mosesiye hon'ngkano hungkunomo we'enehwo in'ngkamotofofoho. I ngko engo in'ngkamotefoho.

¹⁵ Hohonta osomo in'ngkamote sohwo'ni i olohonta Anituye hon'ngkano songo ntopahonjo somo in'ngkwalokweno. Nje na'u ngkimo aswo mon'imaso sohonta Anitu ngkine'no hitoho ulofahon'ngki wopingo ntohofonto kakoe syoho ulohofiyo'ne n'hwosopo'mentisofoho. ¹⁶ Anitu kakoe hwomu nt'hwamentiso sohune'no ngko hungkuno wopingo wolut'hwamo. A'amu Jutamnohin'i'maho, o'o a'amu temtitofokengo

kengo somo kako wolutihwano lonto Jisas Kilaisimo ntihwamentisofoho. Oso hohosohonta ngko a'amu nom'ne sohomo Hwe Engo sohwoe hungkuno'no ulohonimentohe'maho. ¹⁷ U *apousel* nom'ne hofiko *apousel* simo'mo imo'nimentohofu sohwa Jelusalem humalofu sohwo mu'maso'njo yonji yo'mayo so'no ulohonimentohe'maho. O'o, ngko hwaho Alepiya, a'amu ane sopono womentohofu. Tifi no'mo ngko ango Ntomasi'kos sopono asomo umentohofu.

¹⁸ Oso'no Jisasimo uhwonimentohe sohonta soswo hufa'u sihune niyokolofahoningki osohonta ngko ango Jelusalem nowenji osopo Pita'nji Sante hufa'u (sikuno aho hufa'u hopi'nono nom'ne sife fehohnjo hopi'nono mta'ni) humamentohofu. Osohonta Pita'nji nekwo Hwe Engo sohwoe hungkuno'no hnnimentihwayofu. ¹⁹ *Apousel* nom'ne sohwo ngko muhwonimmentohofu. O'o, Jisasiye koningkwa'wehwo Jemisi'nji Pita ntnnohini uhwonimentohe hwo'nyoho.

²⁰ Olo hungkuno loso semti'mokiyalokwe loso nehopi'nohini. Anitu kako huno uyohoho. Ngko hwasyo hungkuno maselalokuyohono.

²¹ Ngko Jelusalem uliko'manji hwaho Siliya'nji Silisiya, osohonno umentohofu. ²² Oso hohosohonta a'amu Jutiyanta'angoso Kilaisiye hungkuno upa'nontifi uhu'mokumotofoso hofiko nje yofe'nohini upa'nontifeso nje simano somo manohonyofu. ²³ A'amu ngkine'no upa'nimentohofi, Oso hwe hohonta nakwo Jisasimo iningkwentaningkuhwone so'nyumo

kako fonjahumoyo sohwo olohonta Jisas Kilaismo simeho hi'ntnnono uyonto nom'ne a'amu somo Jisasiye hungkuno lutihwalofoho. ²⁴ Ose upa'nontifi ngkine'no Mpohwoe yofe ho'noma'mentohofofoho.

2

*Nom'ne 'Apousel' Jelusalem humamotofo
sohwanji Pouli'nji hofiko simeho afa
inimentohofofoho.*

¹ Soswo aho hopi'nono sife mta'ni osofosofahu'no niyakolofahonngki Mponopasi'nji Jelusalemno asomo wowaho lontai Taitasimo utimentai umentihwonefoho. ² Anitu kako ngkimo ntahonngki ngko umentohofoho. A'amu somo hwe engo mokosyohumayo sohware angso'no uhu'mokumentihwonefoho. Oso ngko Anituye hungkuno a'amu Juta'no'maso, o'o, a'amu temtifo kengo kengo somo lutihwawo'nngkohe so'no oso hwe engo sohware lutihwamentohofoho. Hwapngoso oso syoho yiwo'nngkohe so'no nakwolaho ntifijoso ne mmo'nonoho. ³ Taitas ngko'nji humamentiso sohwo kako a'amu Juta hwo'maho. Kako hwaho Ngkiknta'ango hweho. I oso'no hwe engo sohwa hofiko nakwo Juta sohware'niye a'apaho sihu kolo'nyo yahino so'no hungkuno me-efofoho. Oso hwe engo huhwo sohwa Taitas hwaho Ngkiknta'ango so'no huno ko uyahonngki hofiko Taitasiye a'apaho sihu wokolofano me-efofoho. ⁴ Oso angso homo somo nohumentahonngkuhwoni hwe nom'ne sohwa hiyaso'mo swopalokwofo.

Nakwo a'amu Jutafe honingkanomo humentaningkuhwoni Jisas Kilaisiye hungkunoso ikwolofonema'mentisofoho. I oso'no oso a'amu hiyaso'mo swapmmentohofohofohwa Jutafe honingkanomo apa'no nano hopa womekilo'mokonehumojantifi imentohofohofoho. ⁵ Hofiko Taitasiye a'apahomo sihu kolofo so'no nelahoningkofi nakwo eno mujo'njo imentihwonefoho. Nakwo hofikoe hungkunomo haloho muposofoho. O'o, a'amu Juta sohwafe honingkanomo hungkuno nomokokilo'mokosehumajonoho lontani nakwo yokumpohn'nyo lohofontani Jisas Kilaisiye hungkuno so'nohini waho'ningkuhwono. Jutafe honingkanomo hungkuno so'nji mihu'mingoso nakwolaho limentihwonefoho. Oso'no hofikoe hungkuno somo miningkayo'njo imentihwonefoho.

⁶ Hwe yofe engo'njo a'amu mokosyohumayo somne'no ngko iyoho mannimentisofoho. Hwapingoso Anitu nakwo a'amu hopi'nonohino'nwe yahino afa'nohino nahon'wo'ningkisofoho. Oso hungkuno ngko a'amu temtifo kengo somo lutihwawo'ningkohe so'no hwe engo sohwa nom'ne hungkuno songo manjo'njo imentohofohofoho. ⁷ O'o, hungkuno songo manjo'njo yontifi huno ole umentisofoho. Ngko a'amu temtifo kengo somo Anitu kakoe hungkuno lutihwayo'ne nihwosopo'mentiso hwo'nyoho. Anitu Pitamo a'amu Juta somo kakoe hungkuno lutihwayo'ne uhwosopo'mentiso hopaso ngkimo nihwosopo'mentiso hwo'nyoho.

8 Ou, Anitu kakoe yokumpohn'nyo Pitamo uyahonɨngki Pita a'amu Juta somo Anituye hungkuno lutihwayo'ne (*apousel*) syoho iwo'nɨngkiso hweho. Oso pa'nyoso Anitu kako ngkimo yokumpohn'nyo ntaponto a'amu Juta'ne'no'maso, o'o, a'amu temtitofu kengo kengo somo lutihwayo'ne (*apousel*) syoho ntapmmentisofoho. ⁹ Hwe engo sohwa hofɨkoe yofe Jemisiyo, Pitayo, Jouniyo hofɨko huno ole uyɨmento, Anitu olo syoho loso ntapmmentiso so'no huno uyahonɨngki oso'no hofɨko Mponopasi'nji nekumo aho epentiɨfi olo so'no simeho afa inontani olo hungkuno loso'no nano mtito'mentiɨhwono. Mponopasi'nji nekwo a'amu temtitofu kengo kengo somo Anituye hungkuno wolutiɨhwantayoho. Hofɨko a'amu Juta somo Anituye hungkuno wolutiɨhwantifeho. Oso'no syoho afa'no yiwo'nɨngkuhwone hwona'nyoho. ¹⁰ Hungkuno anga'nohinoso nekumo huno efohoto'mentohofoso ole, a'amu yo'mayo a'apahomne'no umofonyo iyo somne'no huno syafɨsyɨkuji ufo'mapmno. Ose iyoso'no ni'mo'nɨngkahonɨngki syoho loso yokumpohn'nyo iwo'nɨngkohe hwo'nyoho.

Poul kako Pitamo yoka ulimentisofoho.

¹¹ Tiɨfi sohonta nakwo Antiyouk nohumentahonɨngkuhwoni Pita none'mahonɨngki ngko a'amufe tiɨmopo Pitamo kakoe siɨmanopo yoka ulɨmentohefoho. Hwapɨngoso kako huno wonyo tiɨpema'mentisofoho. ¹² Siɨmo'mo Jemisi a'amu Jelusalem mta'ango uhwatimentiso sohwa m'mofopontanɨngkofi Pita kako a'amu temtitofu

kengo kengo somjo so'nji wopayo afapo nta'ni nimentisofoho. I oso'no a'amu Jelusalem mta'ango huhwo sohwa nu'mofopahon'ngkofi Pita kako huno wonyo ole t'ipemanto kako a'amu temtitofo kengo kengo so'nji wosopayo man'imentisofoho. Hwap'ingoso a'amu kengoso hof'iko a'apaho s'ihu makolo'nyo'njo y'wo'n'ngkohofofoho. A'amu Jelusalem mta'ango sohwa hof'iko huno ole, a'amu a'apaho s'ihu makolo'nyo'njo sohwa hof'iko Anitumo mu'maso'ne hwafoho. Oso'no Pita hof'iko ngkine'no huno wonyo syon'ihuf'ipitnnoho lonto Pita a'amu kengo so'nji wopayo manyo'njo imentisofoho. ¹³ Pita ose imentiso so'no a'amu hof'iko Pitamo t'ifi in'ngkawent'ifi yahino wonyoso hof'iko ema'mentohofofoho. Oso hof'ikoe huno wonyoso Mponopas huhwo'nji nomanto a'amu temtitofo kengo kengo so'nji afapo nta'ni wopayo man'imentisofoho. ¹⁴ Oso huno wonyoso syof'syomant'ifi Jisasiye hungkunomo min'ngkayo'njo yontan'ngkofi uhwon'mentohe so'no ngko Pitamo a'amufe t'imopo hungkuno yokumpohn'nyo ole ul'imentohe, Kiko a'amu Juta hwosoho. I oso'no kiko a'amu temtitofo kengo somne'no ole so'no kumo'n'ngkohoho. A'amu temtitofo kengo kengoso hof'iko a'amu Jutafe yahinomo un'ngkafe. Oso'no kumo'n'ngkahon'ngki peho'no syof'ihu'mahnnoto. Kiko huhwosi Jutafe yahinomo nto ho'nahumahnno hwosoho. Ngko Pitamo ose ul'imentohefoho.

A'amu Jisasi mo simeho hi'ntnnono uyo sohwo kako Anituye a'amu ne hweho.

¹⁵ Nakwo a'amu temtitofo kengo kengo yahino wonyo mta'ango hwona'n'i'maho. O'o, nakwo Juta Mousesiye honingkano hungkunomo iningkawowo'ningkohoho sohwa mta'ango hwona'nyoho. ¹⁶ I oso'no nakwo a'amu Juta Jisas Kilaisimo simeho hi'ntnnono uyiwon'ingkuhwone hn'nwi nakwo huno ole nayohoho. A'amu fihwo kako hungkuno Mouses limentiso hopi'nonohinomo iningkayo sohwo osohumo Anitu kako ole mulonehoho. Jije yahino wonyoso wae weeokumo'mo. Kiko wopingo hwosoho. O'o, ose mulonehoho. Hwapingoso honingkano nihu'no anga'nohino weho. Olenoho. A'amu fihwo Jisas Kilaisimo simeho hi'ntnnono uyoso osohumo Anitu kako ulonefo, Jije yahino wonyoso wae weeokumo'mo. Nje a'amu ne hwosoho. Oso honingkano somnohini iningkawasomanji Anitu ole wonalimtonoho. Sekwo wopingo kuyoho. Oso'no nakwo Jisas Kilaisimo simeho hi'ntnnono uyahon'ingkuhwoni i ose'manji olohonta Anitu wopingo kuyoho nelalofoho. Hwapingoso nakwo honingkano hungkunomo iningkayo'netaho. O'o, awonoho. Hwapingoso ole, nakwo Jisas Kilaisimo simeho hi'ntnnono unyo'nwoho. A'amu honingkano hungkunomo ining kayoso oso'nohinoso hopo'maho. ¹⁷ Oso'no huno naimentiso so'no Anitu sekwo wopingo kuyoho najoso'no nemo'ningkahon'ingki nakwo Jisas Kilaisimo simeho hi'ntnnono uyimentihwonefoho. Ose imentihwone so'no a'amu fehohnjoso ole nalifijoso, Sekwo Mousesiye honingkano hungkunomo

hohujo ikenjaofontifi Jisas Kilaisimo simeho
 uyontifi sekwo a'amu temtitofo kengo
 Mousesiye hungkunomo min'ngkayo'njo
 hon'ngkano wonyomo humalofoso pa'nyo
 sekwo imo'nalokwofo. Oso hungkuno nehopi
 nalifijo'manji u nakwo hon'ngkano wonyomo
 humalohwone nehopi'manji nakwo ole lanetaho.
 Jisas Kilais kako nakwo wonyo iyo so'ne
 nefo'mayo hweho. Ose lanetaho. O'o, awonoho.
 Ose molanehwono. Kilais nefo'mahon'ngki
 nakwo wop'ingo imo'nalokuhwono. ¹⁸ Ihwoni.
 Hon'ngkano hungkunoso nakwo Anituye
 a'amu ne imo'nyo so'no monefo'mayo'manji
 hon'ngkano hungkuno somo hwotoho
 fentani Jisas Kilaisimo simeho uyontani
 Anituye a'amu ne imo'nimalohwonefoho. I
 osohonta nakwo apa'no hon'ngkano hungkuno
 somo in'ngkayo'manji nakwo hon'ngkano
 wonyomo apa'no humalohwono. ¹⁹ I ngko
 hon'ngkano hungkunomo atofolo lonji huno ole
 tipema'mentoho, hon'ngkano hungkunomo
 in'ngkayo so'no ngko syoho engo yonji ito'no
 in'ngkayoso nakwo hopo'maho. O'o, Anituye
 a'amu ne imo'nyoso hopo'maho. I oso'no
 hon'ngkano anga'nohinoso wo'nyofoho. Oso'no
 olohonta hon'ngkano hungkuno hiso ngkimo
 momekilo'mokon'humajiyo'njo yalofoho. ²⁰ O'o,
 Jisas Kilais nje wonyo'ne iyo hwojiyafiku'nnyopo
 poyo pe'n'mentiso sohonta ngko kako'nji poyo
 sape'n'mentohe hwo'nyoho. Oso'no ngko songo
 humayo loso nje yokumpohn'nyo'nji'maho. O'o,
 Jisas Kilais nje simeho mo'mo songo humaho.
 I olohonta olo hwaho lopo nje humayoso nje

huno mta'ango'maho. O'o, ngko Anituye hwomu sohomo simeho hi'ntnnono uyonji humaleno. Hwapingoso olenoho. Anituye hwomu huhwo sohwo kako ngkimo simeho ntaponto ngkine'no poyo pe'nimentisofoho. ²¹ Anitu ngkimo wopingo ntohofoso so'no ngko hwotoho mahmnehono. Honingkano hungkuno somo a'amu iningkakuji Anituye a'amu ne imo'nontentesi Jisas Kilais kako poyo siki pe'ninkuhwonesohilo. O'o, nakwoe wonyo'ne Jisas Kilais kako poyo pe'nimentiso so'no nakune'no hitoho ulofahonngki nakumo wopingo kuyoho nalimentisofoho.

3

Honingkano hungkuno somo iningkayo yahino so'nji Jisas Kilaisimo simeho hi'ntnnono uyo yahino so'ne hungkunofoho.

¹ Sekwo a'amu Ngkolesiya omomo yahino yiwo'ninkohoho soku, simo'mo nakwo Jisas Kilais sekwoe wonyomne'no iyo hwojiyafiku'nnyopo poyo pe'nimentiso so'no hofiyo losetihwahonngkuhwoni sekwo Kilais ne sohomo hopa timo uhwonimentohofofoho. I olohonta sekwo hwasyopo hwosopisyao'malofofoho. Sekwoe huno somo hwasyo honingkanomo tihwo ipesemotapmmasoto. ² Ngko sekumo nom'ne anga'nohino so'no waselohonimne'no yohono. Sekwo honingkano hungkuno somo iningkamentohoho so'no Anitu kako kakoe Towahuno Wopingo sejapmmmentisotaho. O'o,

sekwo Jisasiye hungkuno songomo upa'nontifi Jisas Kɩlaisimo simeho hi'ntnnono umentohoho so'no Anitu kakoe Towahuno Wopingoso sejapmentisofoho. ³ Sekwoe huno wopingoso pipi yontifi ho'nao'malofoto. Simo'mo sekwo syoho emayoso Anituye Towahuno Wopingofe yokumpohn'nyo'nji hofiyo emantifi osopo huno wopingoso ho'naofontifi sekwoe yokumpohn'nyo hwahopo nta'ningo so'nji wesejwaofantife'no yalokwofo. ⁴ Sekwo Anituye Towahuno'nji hofiyo humamotofo so'no iningo laseyohoho. Oso'no syafisyikuji ne anefoho wolantifetaho. Awonoho. Ne anefoho malifitnnehofo. ⁵ Apa'no waselohonimne'no yohono. Sekwo honingkano hungkuno somo iningkayo'ne Anitu kakoe Towahuno Wopingo sejopalofoho. I oso'no sekwo Jisasiye hungkunomo haloho upa'nontifi simeho hi'ntnnono uyahoninkofo so'no kakoe Towahuno sejopalofoho.

⁶ Oso pa'nyoso Apiloham imentisofoho. A'amu Anituye hungkuno mtimokumentohoho sohwa Apilohamne'no ole mtimokumentohofi, Apiloham sohwo kako Anituye hungkunomo simeho hi'ntnnono umojo hweho. Anitu oso simeho hi'ntnnonohino so'no ulimento, Nje hungkunomo Apiloham simeho hi'ntnnono ntape so'ne kako honingkano wonyo ane hweho. Ose limentisofoho. ⁷ Oseso sekwo huno waseyono. A'amu Anituye hungkunomo simeho hi'ntnnono uyoso sohwo oso a'amu sohwo Apilohamiye mehomi ne hweho. ⁸ Nihu'no hohonta Anitu ole so'no huno

uy+mento, a'amu temtitofo kengo kengoso ngkimo simeho hi'ntnnono nontap+fitne so'no ngko wop+ingo kuyoho ul+mnefoho. Huno ose uy+mentiso so'no kako Ap+lohammo olo hungkuno wop+ingo loso ul+mento, K+ko ito'no ehumayo so'no ngko a'amu hwaho kengo kengoponjo temtitofo kengo kengo so'njimo wop+ingo uloho'mnefoho. An+tu Ap+lohammo ose ul+mentisofoho. Oso hungkuno hiso a'amu An+tuje hungkuno mt+'mokumentohofohofoho. ⁹ Ap+loham oso hungkuno somo simeho hi'ntnnono uyahon+ngki An+tu wop+ingo uloho'mentisofoho. Oso'no a'amu Juta so'nji temtitofo kengo so'nji simeho hi'ntnnono uyahon+ngkofi An+tu kako hof+kimo wop+ingo ufo'mawo'n+ngkiso hweho.

¹⁰ I oso'no a'amu hon+ngkano hungkuno so'no ole liwo'n+ngkohofi, Ngko hon+ngkano hungkuno somo in+ngkayo so'ne An+tu nje wonyoso wae ween+mofono. Oso hungkuno somo huno ose syaf+hupijo'manji, Hof+kiko t+kanomo ufitnnefoho. Hwap+ingoso a'amu An+tuje hungkuno mt+'mokumentohofohofoho ole mt+'mokumentohofi, A'amu hon+ngkano hungkuno ni'hu'no kenga'nohino somo min+ngkayo'njo ifijoso tohino engo nomanefoho. Ose mt+'mokumentohofohofoho.

¹¹ Nom'ne An+tuje hungkunomo hwe kakoe yofe Hopekok ole mt+'mokumento, A'amu An+tumo simeho hi'ntnnono unyo sohwo oso'nohino so'no oso hwoe wonyoso An+tu kako wae imof+hwosi k+ko wonyo hon+ngkano ane hwosoho ul+hwosi songo ne'no humayoso

uyonefoho. Ose mtì'mokumentisofoho. Oso'no nakwo huno nayohoho. A'amu kako honìngkano hungkuno'nohini inìngkayo sohumo Anìtu kako ole mulonehoho. Kìko wopìngo hwosoho. O'o, ose mulonehoho. ¹² Honìngkano hungkunomo inìngkayo yahinoso nom'ne kengofoho. Honìngkano hungkunomo inìngkayo'neso Anìtuye hungkuno ole nalisò, A'amu fihwo honìngkano hungkuno nìhu'no hopi'nonohino somo ito'nohino inìngkaweso sohwo kako wonyo honìngkano nìhu'no ane sohwo songo ne'no nohumane hweho. I oso hwe huhwo sohwo kako nìhu'no anga'no wonyo yoso'manji nìhu'nahone tìkanomo nowene hweho. Tohino nomanefoho. Ose nalìmentisofoho.

¹³ I oso'no a'amu wonyo honìngkano ane sohwo olo hwaho lopo mohumunyoponoho. Oso'no a'amu hopi'nono hofìko tìkanomo ufitnnefoho. I oso'no nakwo honìngkano hungkunomo ito'no minìngkayo'ne so'no Kìlais kako iyopo nakwoe wonyo'ne poyo pe'nìmentiso sohonta nakwoe tohino engo ma'mentisofoho. Kìlais kako tohino engo ma'mentiso so'no a'amu Anìtuye hungkuno mtì'mokumentohofò sohwa ole mtì'mokumentohofi, A'amu fihwo iyopo fonjinto'ofasiyo sohumo Anìtu kako kakimo hohujo ikinjì'mofìhwosi tohino engo uyonefoho. Ose mtì'mokumentohofòfoho. ¹⁴ Oso'no oso hungkuno Anìtu Apìlohammo ulìmentisoso ne imo'nìmentisofoho. Apìlohamìye imuhwo Jisas Kìlais kako a'amu hopi'nonohino a'amu Juta so'nji a'amu kengo kengo so'nji hofìkoe wonyo so'no tohino engo ma'mentisofoho. Oso'no

a'amu oso hiso'no simeho hi'ntnnono ufijo'manji Anitu kakoe Towahuno wopingoso a'amu homo somo uyimontonoho.

Anituye honingkano hungkuno somo Anituye hungkuno sohwo wae meeofonehoho.

¹⁵ Nje a'amu soku, nakwoe hwahoponjo yahino so'no pahnnimo hungkuno waselimo. Hwe fihwo kako kakoe poyo pe'nyo so'no huno syafisyonto kakoe mehomi somo yo'mayo ho'yango yano ulofwo'n'ingciso hweho. Hwe nom'ne sohwo oso hungkuno yokumpohn'nyo somo hwotoho mafenohoho. O'o kakoe hungkunoso nowentihwonefoho. ¹⁶ Oso pa'nyoso Anituye hungkuno Apiloham'nji kakoe imu sohwo'njimo ulimentisoso ne'no weho. Oso imu pi'n'ingo'maho. O'o, imu kenga'nohino sohumne'no ulimentisofoho. Oso imu huhwo sohwo Jisas Kilaisiyoho. ¹⁷ Ihwoni, Anitu kako kakoe hungkuno Apilohammo uyonto ne imo'none'ento imentisofoho. Ose uyimentisoso soswo *foua hantilet teti* (430) uyokolofahon'ngki osohonta Anitu Mousesimo honingkano hungkuno uyimentisofoho. I oso hungkuno t'finjoso hungkuno simo'mjo somo wae meeofonehoho. O'o, hungkuno simo'mjo Anitu Apilohammo uyimentisoso ne'no weho. ¹⁸ Oso'no honingkano hungkunomo in'ngkayoso nakwo yo'mayo umentiso Anitu nakumne'no ho'nahumentisoso womantanoho. Hungkuno t'finjoso olenoho. Hwe fihwo kako honingkano hungkunomo in'ngkayo so'no

Anitu kakoe wonyo wae yontentesi oso yahino kengo'nesohilo.

¹⁹ I oso'no Anitu kako Mousesimo oso honingkano hungkuno tifinjoso peho'no umentisoto. Olenoho. Anitu kakoe honingkano wopingo netihwayo'ne nejopahoningki a'amu hn'nwi kakoe honingkano hiloso mtihupewo'ningkuhwone'nwoho. Mousesimo honingkano hungkunoso uyimentiso sohonta Anitu kako huno syafihu'mento, Olo honingkano hungkuno loso ne'no nowentaningkuhwosi Apilohamiye imuhwo Jisas oso humne'no ulimentiso sohwo hwahopo poso sohonta honingkano hungkuno hiloso wesojwao'montonoho. Olo hungkuno loso a'amu ahwomomjoso a'amu ajwo lo'mo humaso Mouses osohumo uyahoningki Mouses kako a'amu somo uyimentisofoho. ²⁰ I oso'no Anitu kakoe hungkuno Apilohammo uyimentiso sohonta nom'ne a'amu ajwopo mohumunyofoho. Anitu kako'nohini uyimentisofoho.

Honingkano hungkuno loso nakumo mesy-olonetihwayo'nefoho.

²¹ Oso hungkuno tifinjoso Anitu Mousesimo uyimentisoso hungkuno simo'mjoso Apilohammo uyimentiso somo wae weeo'mto liyalofoho. O'o, ose'maho. Nakwo Mousesiye honingkano hungkunomo tifi iningkohwaso hn'nwi Anitu nakumo songo humayo'neso nejaponefoho. U, Anitu a'amu Mousesiye honingkano hungkunomo iningkaofijo

somo ole ulihwonesohilo. Sekwo wopingo kuyoho. Ose ulihwonesohilo. ²² O'o, Anituye hungkuno mtimokumentohofoso ole nalohi, A'amu hopi'nono olo hwaho lopo humalofosomo honingkano wonyoso yokumpohn'nyo mokosyohumawo'n'ngkisofoho. Ose nalisofoho. I oso'no a'amu Jisas Kilaisimo simeho hi'ntnnono uyo somo Anitu oso hungkuno Apilohammo uyimentisoso oso a'amu homo somo uyimtonoho. Hungkuno hiloso ole, Anitu Apiloham kakoe imu so'njimo wopingo ulohofonefoho.

²³ Jisas kako nakwoe hwahopo mape sohonta nakwo Jisasimo simeho hi'ntnnono muyo'njo nohumentahon'ngkuhwone osohonta honingkano hungkunoso nakumo nano mekilo'mokonehumaji'mentisofoho. Osopo nohumentan'ngkuhwoni simeho hi'ntnnono uyo honingkano Anitu netihwamentisofoho. ²⁴⁻²⁵ Oso'no honingkano hungkuno loso Anituye yahino wop'ngoso netihwayo'ne mesyolonetihwamentisofoho. I oso'no Jisas Kilais nakwoe wonyo'ne poyo pe'nimentiso sohonta honingkano hungkuno mesyolonetihwayo imojoso moi'wo imo'nimentisofoho. I olohonta nakwo Jisas Kilaisimo simeho hi'ntnnono uyalokuhwone hn'nne'no Anitu kako sekwo wopingo kuyoho nalisoso'no honingkano hungkunoso momekilo'mokonehumajonehoho.

²⁶ Oseso nakwo Jisas Kilaisimo simeho hi'ntnnono uyalokuhwoneso nakwo Anituye mehomi'nwoho. ²⁷ A'amu Jisas Kilaisimo in'ngkayo'ne mijo kiyomayo neso hofiko

Jisas Kɪlaisiye huno nomantifi Kɪlais imentiso pa'nyo yalokuhwono. ²⁸ Oso'no olohonta nakwo Jisas Kɪlaisimo inɪngkwalokuhwone so'nwi nakwo hopi'nono afa'nohin'i'nwoho. A'amu Juta so'nji a'amu temtifo kengo so'nji kengo'maho. O'o a'amu syoho ulohofiyo so'nji a'amu nom'ne somo mokosyohumayo so'nji kengo'maho. O'o, hwe sohwanji moya'mi sofanji kengo'maho. Awonoho. Jisas Kɪlais nakwoe simeho mo'mo ne humaso hn'nwi nakwo afa'nohino humalohwono. ²⁹ Oso'no jije simehomo Jisas kuhumaso'manji kɪko Apɪlohamiye imu hwosoho. Oseso oso hungkuno Anɪtu Apɪloham'nji kakoe imu so'njimo uyɪmentisoso kɪko nomatnnefoho. Hungkuno hiloso olenoho. Anɪtu Apɪloham kakoe imu so'njimo wopɪngo umokumentisofoho.

4

¹ Oso pahnnimo hungkuno simo'mo seloheso apa'no waselimonne'no yohono. Hwe fihwo poyo pe'nɪngkahonɪngki kakoe ho'yango hamniyoho yo'mayoso kakoe hwomu we'e sohumne'no a'amu nom'ne sohwa hwomu we'e sohwo'nji ho'yango so'nji umokosyohumahonɪngkofi hwomu we'e sohwo kako syoho ulohofiyo pa'nyo hweho. ² Hwapɪngoso we'e sohwo kako a'amu kakimo umokosyohumayo somo enjwa'mnoho. Kakoe ho'yango yo'mayo somo uhwontohumayo hwafoho. I tifi no'mo hwomu huhwo sohwo oso sikuno kanɪngkwohwo ho'nahumentiso somo kakoe ho'yango

yo'mayoso mokosyohumantihwone hweho.
³ Oso pa'nyo nakwo humamentihwonefoho.
 Jisas mape sohonta nakwo mehomi pa'nyo
 humentani nakwo hon'ngkano hungkuno somo
 enjwa'mo humentani hon'ngkano hungkuno
 hiso mekilo'mokonehumaji'mentisofoho.
⁴ Oso sikuno Anitu kako ho'nahumentiso
 somo kakoe Hwomu nakwoe hwahopo
 uhwatimentisofoho. Kona'wohi Jisasimo aswo
 mahon'ngki kako hon'ngkano hungkuno somo
 enjwa'mo humamentisofoho. ⁵ Anitu kakoe
 hwomu uhwojahon'ngki kakoe hwomuso
 nakwo hon'ngkano hungkuno somo enjwa'mo
 humalohwone hn'nyumo isi'huto nalohofonto
 Anituye mehomi ne namokumentisofoho.

⁶ Nakwo kakoe mehomi ne imo'nyo so'no
 netihwayo'neso Anitu kakoe hwomufe
 Towahuno nejopahon'ngki Towahuno sohwo
 ehuhnaofonto Anitumo uliwo'n'ngki,
 Mpohwo, Mpohwo. ⁷ Oso'no nakwo nom'ne
 somo enjwa'mo mohumulohwono. O'o,
 kakoe mehomi'nwoho. Oseso nakwo kakoe
 mehomi hn'nyumo yo'mayo Anitu kakoe
 mehomimne'no ito'no esyohumamentisoso
 wonejapmmontonoho.

*Poul kako a'amu Ngkolesiya somne'no huno
 pi'n'ngo syafi'hu'mentisofoho.*

⁸ Sekwo temtitofu kengo soku, hohonta sekwo
 Anitu ne sohomo huno maseimentiso sohonta
 sekwo hwahoponjo anitu hwasyo sofe syoho
 ulohofimentohofofoho. ⁹ I olohonta sekwo
 Anitu ne sohomo t'pamalokwofo. I nom'ne
 hungkuno ole, Olohonta Anitu kako sekumo

tipesemalofoho. Oso'no sekwo honingkano hungkuno somo enjwa'mo wohumantife'no liyalokwofo. Oso honingkano hungkunoso yokumpohn'nyo ane hweho. ¹⁰ Sekwo ole lalokwofo, Nakwo yo'mayo sikuno fisomo u yo'mayo hamno fisomo soswo fisomo timo uhwon'wo'n'ngkuhwone so'no Anitu kako wopingo kuyoho wonalono. Ose lalokwofo. Oso hunoso omomo hunofoho. ¹¹ Oso'no ngko sekumne'no huno pi'n'ngo engo syofisyalokweno. Anituye hungkuno losetihwamentohe so'no ngko syoho siki syoho kiyalokweno. Ne'maso imo'nonetikenno.

¹² Nje a'amu soku, nje hungkuno somo haloho popmno. Ngko honingkano hungkunomo enjwa'mo mohumunyo hwo'nyoho. Oso pa'nyoso sekwo hmmo'n'imno. Sekwo hohonta a'amu Jutafe honingkano hungkuno somo enjwa'mo mohumammotofo kuyoho. Oso pa'nyoso ngko humaleno. Ngko sekwo'nji nohumentaningko sekwo ngkimo wonyohofiyo ntoho'mentohofofoho. ¹³ Honingkanopo hano loho'nawenji nom'ne angopono wamonji ko imentoheso mnokino engo t'pemanji sekuyepono asomo ponji Anituye hungkuno losetihwamentohefoho. Sekwo in'ngo laseyohoho. ¹⁴ Oso mnokinoso sekumo tango engo ko se'mahoningki sekwo ngkine'no hohujo mikinjanimofe'njo imentohofofoho. O'o, sekwo hofiyo ntoho'mentohofofoho. A'amu ahwomomjo sohwanji Jisas Kilais sekumo se'mahoningkofi sekwo wopingo umokosyohumamentohofo pa'nyoso ngkimo

nimokosyohumamentohofofoho. ¹⁵ Osohonta sekwo ngkine'no simonyo imentohofofoho. I olohonta sekwo honingkano nom'ne kengo so'no syafisyontifi simeho wopingo lasemo'ningkohoho. Hohonta oso mnokino nimentiso sohonta sekwo simeho engo ntapmentohofoho so'no nifo'mayo'ne sekwoe ho'yango yo'mayo hopi'nono nontapikutnnesohilo. Ngko huno ole niyohoho, Sekwo ngkimo nifo'mayo'manji ole wontantifeho. Nakwoe timo wokitihwofiyano. Wonyoangkafo nimokosyohumamentohofofoho. ¹⁶ I olohonta sekwoe yahino kengo so'no hungkuno nehopi selahoningko ngkine'no nakwoe mango hweho lohnnalokwofo.

¹⁷ A'amu hwasyo hungkuno'njo sohwa hofiko sekumo afofo semokalokwofo. I hwapingoso sekwo hofikoe yofe ho'nomayo'nefoho. Hofiko sekumo ajwo'mo mase'mofontifi ngkimo mempo hohnta'ni womenihumojantife'no yalokwofo. ¹⁸ A'amu nom'ne somo afofo hungkuno ne'njo umokiyoso wonyo'maho. O'o, honingkano wopingomo mji+m+weneso afofo umokiyoso wonyoangkafofoho. Ngko anepo, ou sekwo'nji nohumentanimo hofiko sekumo afofo semokiyoso wopingofoho. ¹⁹ U nje mehomi, simeho sejopalokwe soku, sekwo tohino engo ntopalokwofo. A'musi kakoe mehomi aswo mayo'ne tohino engo umn+wo'ningkiso pa'nyoso ngko sekumne'no apa'no nimnalofoho. Oso tohino mjan+mn+mihwosi sekwo sekwoe simeho sekwoe huno sekwoe a'apaho hopi'nonohinoso Jisas Kilaismo nihu'nahone uyikuji kako

sekumo sehula'afonefoho. ²⁰ Ngko sekwo'nji wohumamonne'no yalokweno. I ngko sekwo'nji humayo'manji hungkuno olo pa'nyo maselimnehono. I ngko ikanopo humale so'no pipi imnehono. Sekwoe omomo yahino so'no huno pi'ningo engo syofisyalokweno.

Apilohamiye ape Hekal'i'nji Sola'njiye pahnnimo hungkuno Poul mt'i'mokumentisofoho.

²¹ Sekwo njimno. Sekwo Mousesiye honingkano hungkunomo enjwa'mo wohumantife'no yalokwofo soku, oso honingkano hungkuno neso sekwo huno laseyohoho. ²² Hungkuno hiloso ole naliso, Apiloham hwomu hufa'u tipema'mentisofoho. Tisimaso sohwo Solafe syoho ulohofiyosi aswo ma'mentisofoho. Apilohamiye ape nesi aswo nom'nehwo ma'mentisofoho. Kakoe yofe Aisakiyoho. ²³ Syoho ulohofiyosi Hekal kako mehomi aswo mayoso a'amu mawo'ninkohofo pa'nyofoho. I Apilohamiye ape ne Sola hwonjo ape ni'hu'no a'manesi Anitu hungkuno Apiloham ya'umo ulimentiso so'no Sola mehomi ma'mentisofoho. ²⁴ Olo a'mu sofa'umne'no pahnnimo hungkuno waselimonne'no yohono. Ape sofahusi siko Anituye hungkuno hufa'u pa'nyo fa'uyoho. Simo'mjosi Hekal kako hwofiki'nyo Sainai pa'nyiyoho. Osopo Anitu kako Mousesimo honingkano hungkuno uyimentisofoho. Hekaliye mehomiso syoho ulohofiyu a'amufoho. ²⁵ Hwofiki'nyo Sainai sopo hwaho Alepiya wo'nnyoponoho. Pone engo Jelusalem hwofiki'nyo Sainai pa'nyofoho.

Oso ango pone Jerusalem olo hwahoponjo a'amu osopo humalofoso hofiko honingkano hungkuno somo iningkawowo'n'ingkohofoso'no honingkano hungkuno hiso hofikimo mekilo'mokohumatn'nyofoho. Oso'no hofiko oso hungkuno somo syoho ulohofiyo hwafoho. Hekaliye mehomi pa'nyofoho. ²⁶ I Anituye hungkuno nom'neso Apilohamiye ape nesi pa'nyofoho. Sola kako syoho ulohofi'maho. O'o, ape nefoho. Kako Anituye ahwomomjo ango nemokosyohumayo pa'nyiyoho. Ango Jerusalem songoponoho. A'amu hn'nimo momekilo'mokonehumajiyo'neponoho. Sola kako nakwoe nena'wohiyoho. ²⁷ Aisaiya oso ango pone Jerusalem hufa'uyo so'no Anituye hungkunomo ole mt+'mokumentisofoho. Ole nalimento,

Kiko ape hwonjo siki, simonyo fiyo.

Kiko mehomi aswo momaso'njo ko yonji kiko mango engo'nji isamoyoka njo.

Hwapingoso mehomi pi'n'ingo engo wosejapmonnoho.

Jije mehomiso ape syoho ulohofiyo siye mehomimo uyakolopitnefoho.

Aisaiya ose mt+'mokumentisofoho.

²⁸ Nje a'amu soku, sekwo Solafe hwomu Aisak pa'nyo kuyoho. Anitu simo'mo Apilohammo hungkuno uyonto tifi no'mo kakoe hungkuno ne imo'nyo'ne Solamo hwomu uy+mentisofoho. ²⁹ Hohosohonta syoho ulohofiyo siye hwomu sohwo ape ne siye hwomumo tango uy+mentisofoho. Oso pa'nyo olohonta Anituye Towahuno nakumo

Anituye a'amu ne nemokahonɨngki nakwo tango malokuhwono. A'amu honɨngkano hungkunomo enjwa'mo humalofoso oso tango hiso nejopalokwofo. ³⁰ I oso'no a'amu Anituye hungkuno mti'mokumentohofoso ole mti'mokumentohofi Anitu Apɨlohammo ulɨmento,

Syoho kilohofiyo si'nji kakoe hwomu'nji wae fiyo. Syoho kilohofiyo siye hwomu sohwo kako jije hwaho yo'mayo ho'yangoso momanehoho. O'o, jije ape ne siye hwomu ne sohwo kako'nohini nomane hweho.

³¹ Oso'no nje a'amu soku, nakwo syoho ulohofiyo siye mehomi'maho. Nakwo honɨngkano hungkunomo enjwa'mo mohumayo'nwoho. Honɨngkano hungkunoso nakumo momekilo'mokonehumajonehoho. O'o, nakwo ape ne siye mehomi'nwoho.

5

Kɨlais kako nakumo isɨhutofonema'mentiso lopo wohumano.

¹ Setenɨye impo'ango mta'ni Kɨlais nakumo nasɨhuto'mentiso hn'nwi nakwo yokumpohn'nyo wolohofano. Honɨngkano hungkunoso sekumo nomokok-ilo'mokosehumajoloho.

² Sekwo upa'nɨmno. Ngko Pouli'ni hungkuno waselɨmonne'no yohono. Huno ole losyofɨsyalokwofo. Nakwoe a'apaho sɨhu kolo'nyo'manji Jutafe honɨngkano hungkunomo inɨngkayo'manji Anitu nakwoe wonyo wae wena'mtonoho. Huno ose

syofi+syalokwofo'manji Jisas kako sekwoe wonyo'ne poyo siki pe'n+imentono. ³ Ngko apa'no waselimo. A'amu fihwo kako Anituye a'amu ne imo'nyo so'ne kako honingkano hungkunomo iningkawesoso kakoe a'apaho sihu kolofom'nanji oso hwe huhwo sohwo honingkano hungkuno nihu'no hopi'nonohinomo uningkaweno. Nihu'no kenga'nohinomo miningkayo'manji u honingkano wonyo kenga'no iso'manji nihu'nahone tikanomo wene hweho. ⁴ Sekwo wonyo wayo'ne honingkano hungkuno iningkawowo'ningkohofom'nanji sekwo Jisas Kilaisimo nto usikwojao'malofokuyoho. Yo'mayo wonyoangkafo Anitu sekumne'no selohofiwon'ningkiso so'no sekwo hohujo nto ikinjao'malofofoho. ⁵ Sekwo hohujo ikinjao-fahoningkofi nakwo fehohnjo hn'nwi Jisas nakwoe wonyo'ne poyo pe'n+imentiso somne'no simeho hi'ntnnono uyahoningkuhwono Anituye Towahuno Wopingo kako nakwoe wonyo honingkanomo wae yaofalofoho. Oso'no tifi no'mo Anitu utihwa'nyopo, Nje mehomi wopingo ne kuyoho nalonefoho. Oso hiso'no nakwo hontohumalohwono. ⁶ Nakwo Jisas Kilaisiye mehomi ne imo'ningkuhwone so'no u a'apahomo sihu kolo'nyoso a'apaho makolo'nyoso oso sikiyoho. O'o, Jisas Kilaisiye mehomi ne imo'nyoso ole, Jisasiye hungkunomo tifi iningkayo so'nji a'amu nom'ne somo simeho hi'ntnnono uyo so'ntnne oso Jisasiye mehomi nefe yahinofoho.

⁷ Simo'mo sekwo Jisasimo tifi hofiyo iningkamotofofoho. I sekwoe yahino wopingo

somo tihwo pijwasehumasoto. Jisasiye hungkuno somo iningo mopmno eso tihwo selimasoto. ⁸ Anitu'maho. O'o, kako oso honingkano wonyo somta'ni Jisasi mo uhwojahonngki sekumo sesihutomentiso hweho. ⁹ Toho we'e sijontanngkuhwosi ifofo yososo toho engo sijihwosi yo'mayo hopi'nonohinomo wonahumontonoho. Oso pa'nyo a'amu anga'nohino hwasyo hungkuno selososo sekwo hopi'nonohino soku sekwo hwasyo honingkanomo iningkowalokwofo. ¹⁰ I oso'no ole syosefisyalokweno. Hwe Engo sohwo sefo'mahonngkuhwosi oso hwasyo hungkunomo iningkowalokwofo somo sekwo hohujo ikinjaofikuji Jisasiye hungkunomnohini ngko iningkowalokwe hopaso finingkamno. Oso a'amu sohwo sekumo ole seloso, Sekwo a'apaho sihu fikolo'nimno, ose seloso sohwo hwasyo honingkanomo ipesemotaseweso sohwo kakoe yahino wonyo somne'no Anitu kako tohino uyonefoho.

¹¹ A'amu fehohnjo ngkine'no ole lalokwofo, Poul huhwo'nji ole lutihwawo'ningkiso, A'amu honingkano hungkunomo ining kayoso a'apaho sihu kolo'nyo somo ose iningkaofijo'manji Anitu hofikoe wonyoso wae weo'mtonoho. Ngkine'no ose lalokwofo. I oso hungkunoso ngko lutihwanti'mtentesi a'amu honingkano hungkunomo iningkowalokwofo sohwa ngkimo tango montape'njo ikutnesohilo. O'o, ngko Jisas a'amufe wonyo so'no iyopo poyo pe'nimentiso so'no ulalokwe so'no hofiko ngkimo tohino ntapwo'ningkohofofoho. ¹² A'amu

sekwoe a'apaho fikolo'n+mno selalokwofoso hofiko hofikoe a'apahomo nihu'nahone sihu kolo'n+fijoso sekumo seliko'mafikuji nihu'nahone mose'mafikutnnehofu. Oso'no nimo'n+ngkohoho.

¹³ U nje a'amu soku, honingkano hungkuno somta'ni Anitu kako sekumo sesihuto'mentisofoho. Sekumo peho'ne sesihuto'mentisoto. Apa'no honingkano wonyomo in+ngkayo'netaho. Nihu'no awonoho. Olenoho. Nom'ne a'amu somo simeho uyo'ne nom'ne a'amu somo ufo'mayo'ne oso'ne Anitu nakumo isihutofonema'mentisofoho. ¹⁴ Yo'mayo honingkano hungkuno neso hungkuno anga'nohino somo wo'nnyofoho. Hungkuno olenoho. Kiko kikine'no kumo'nyo hopaso kiko a'amu hopi'nonohino somne'no wakumo'nono. ¹⁵ I sekwo nom'ne a'amu so'nji yoka hningkuji simeho tohino semningkuhwoso'no tango in+ngkuji ikujoho fongki'n+fijo'manji i sekwo i'waho fiy+mno. I sekwo oso yahino ifijo'manji sekwo hopi'nono wonyo umo'nantifeho.

Anituye Towahuno Wop+ngofe yahino'nji a'amu hwaho loponjo hn'nwiye yahino so'ntnne hungkunofoho.

¹⁶ Hungkuno ole waselimonne'no yohono. Sekwo haloho popmno. Anituye Towahuno Wop+ngofe mampaho jije hunomo huno kiyihwoso'no simeho kumo'noso somo tifi finingkayo. Ose iyo'manji yo'mayo wonyoso jije simeho umo lihwosi ko yososo miyonehoho.

¹⁷ Ihwoni, jije simeho ole kilalofi, Olo honingkano

losomo hano fiyo. I Anituye Towahuno Wopingo ole kilalofi, Yo'mayo wonyo jije simeho umo lihwosi yososo miyonehoho. O'o, nje honingkanomo tifi nningkape. Ose kilalofoho. Oso'no oso hwa'u jije simeho mo'mo ikujoho hopa fongki'nalokusiyo. Kiko yo'mayo uyimonji yalokunoso kiko hopo'maho. ¹⁸ Kiko Anituye Towahuno Wopingomo tifi iningkusoso kiko honingkano hungkuno somo enjwa'mo mohumuhnnohino.

¹⁹ Yo'mayo wonyoso nakwoe simeho yoneso'no huno nayohoho, nom'ne a'amufe a'apahomne'no simeho fefoyoso, yo'mayo huno wonyo syafisiyoso, honingkano wonyomo hano iyoso, ²⁰ iyo huyo'mango'nji sojo huyo'mango'nji yofe ho'nomayoso, hwahoponjo hwasyo anitu hwe hwoso sohumo tifi iningkayo, pefo, ki'nyo imokiyoso, a'amu mangohwa imo'nontifi ikujoho fongki'nyoso yoka hnnyoso, simano hintotohino kumnyoso, yofe ho'noma'nyoso, nom'ne somne'no hitoho mulofe'njoso, o'o a'amu kakoe yo'mayo somne'no syafisiyoso, a'amu ito'no mohumayofoho. O'o hofiko husilo husilofo lohofontifi nom'ne a'amu somne'no sitofo ujofoho. ²¹ Nakwoe simeho a'amu nom'nefe yo'mayo so'no hi umo'nyo, mijo yokumpohn'nyo nonontifi nilohofoso, yo'mayo syohi'nyo wonyo iyoso, yo'mayo fonfonyo iyo, yo'mayo wonyo iyoso, umo l'wo'n'ngkisofoho. S'imo'mo selimentohe hopaso apa'no yokumpohn'nyo waselimonne'no yohono. A'amu yo'mayo wonyoso iwo'n'ngkohofoso hofiko Anitu

nemokosyohumayo sopo mahufitnnefoho.

²² I oso'no nakwo Anituye Towahuno Wopingofo mampahomo iningkawasoso nakwo nom'ne a'amu somne'no hitoho wonalomontonoho. Nakwo Anitu'nji hungkuno hnningkuhwasi simeho wonyohofiyonji wohumantanoho. Oso'no Anitu'nji a'amu so'njimo simeho pompenjiyo uyantanoho. Nakwo Anituye Towahuno Wopingofo mampahomo iningkawasoso, u a'amu nom'ne nakumne'no wonyo hungkuno loso'manji nakwo simeho wonyo muyanehwono. O'o, simeho wopingo'nji wohumantanoho. Nakwo a'amu nom'ne somne'no hitoho nalofihwoso'no ufo'mantanoho. Yo'mayo wopingo ulohofantanoho. Yo'mayo nakwo nom'ne somo ulasoso ne umo'nimontonoho. ²³ Nakwo nom'ne somne'no hwahopo wopowantanoho. Nakwoe yofe moho'noma'nyo'njo uyantanoho. Yo'mayo nakwoe simeho uyimonto ko yososo nakwo honingkano wopingo'nohinomo uyantanoho. Oso yo'mayo yahino wonyoangkafo loso yasoso honingkano hungkunoso yo'mayo hwahoponjo hungkunoso nakumo mopijwonamofe'njo umontonoho. ²⁴ Jisasiye a'amu ne hn'nwi olo so'no nano mtito'mentihwone, Yo'mayo nakwoe huno wonyo naisoso yo'mayo simeho fefoyo ne'maso sohonta ole syafisyiwo'nningkuhwono. Mpano. Jisasiye iyo hwojiyafiku'nnyopo oso hiso'no nto pe'nimentisofoho. Ose syofisyontani honingkano wopingomo humalohwono.

²⁵ Anituye Towahuno Wopingo kako songo humayo'ne kakoe yokumpohn'nyo ntnne'no ne-

jap+wo'n+ingciso so'no nakwo kakimo enjwa'mo wohumano. Kakoe hungkuno somo s+ikuno huhwo huhwi un+ingkowano. ²⁶ Yo'mayo nakwoe yofe engo imo'nyo'neso mosyaf+siyo'njo uyano. Nakwo nom'ne a'amu somne'no s+imano hinto-tohino monahmnyo'njo uyano. Nakwo nom'ne a'amu sofe yo'mayo so'no hi monamo'nyo'njo uyano.

6

Nakwo nom'ne a'amufe tangoso ufo'mano.

¹ Nje a'amu soku, a'amu fihwo kako yahino wonyomo apa'no yoso'manji sekwo An+ituye Towahuno Wop+ingofe mampahomo tifi in+ingkawowo'n+ingkohofoso sekwo oso hwe huhwo sohumo hon+ingkano wop+ingo somo apa'no tipemayo'ne ufo'mapmno. Yoka nul+kutoho. O'o, hungkuno wop+ingo'nohini hofiyo ulifijos An+ituye hon+ingkanomo apa'no fipemotamno. Sekwo anga'no anga'nohino soku sekwoe humayo somo ito'no uhwon+imno. Seten kako yamofa selohofahon+ingkuhwosi sekwo wonyo ifitnnoho. Oso'no ito'no uhwontohumamno. ² Sekwoe a'amu somo yo'mayo tango u'masoso sekwo hof+kimo ufo'mapmno. Ufo'mapijo'manji sekwo Jisas Kilaisiye hungkuno ne somo un+ingkowantifeho. ³ Hwe fihwo ole hnnalofi, Ngkimo peho'no nifo'mapitnnehofo. Ngko ito'nohino hwo'nyoho. Ngko hoponoho. Ose hnnoso sohwo kako hwasyo hnnalofoho. ⁴ A'amu anga'no anga'nohino soku yo'mayo iwo'n+ingkino somo k+iko ito'no uhwonyo. Wop+ingo'nohini uhwon+ingkofoji

jije simeho wopingo wakumo'nimontonoho. Nom'ne a'amufe yo'mayo syoho iwo'ninkingiso somo uhwoningkohoji ole nosyafisyohotoho. Nom'ne sofe yo'mayoso wonyofoho. Nje yo'mayoso wopingofoho. Ngko uyakolofohono. Ose nosyafisyohotoho. ⁵ O'o, Anitu kako sekwo anga'no anga'nohino sokuye syohomo sehoningkuhwosi yano noselofiyonefoho. Oso'no a'amu anga'no anga'nohino soku sekwoe syoho so'no tango nomapitnnefoho.

⁶ A'amu sekumo Anituye hungkuno losetihwalokuso sohumo sekwoe wosopayo hwapife hamniyoho yo'mayo fehohnjoso uyimno.

⁷ Hwe fihwo kako Anitumne'no hwasyoso mulonehoho. U hwe fihwo kako wopayo hulihwosi wopayo wofoka'montonoho. U yo'mayo hulososo wofoka'montonoho. Oso pa'nyo hwe fihwo Anitumne'no hwasyo iningkawo'ninkingiso sohwo ne ane umo'nimontonoho. Oseso sekwo anga'no anga'nohino soku hwasyo hnningkutoho.

⁸ A'amuso yo'mayo wonyo kakoe simeho umo'nyoso ose iwo'ninkingiso'manji u kako nihu'nahone tikanomo wene hweho. A'amu nom'ne sohwo yo'mayo Anituye Towahuno Wopingo uloso somo iningkaweso'manji u kako Anituye Towahuno mta'ni songo humayoso nomane hweho. ⁹ Honingkano wopingo somo nohumentani Anituye syoho wopingo so'no piso'mo'nyo namo'ninkinguwoloho. O'o, yo'mayo wopingo yaso'manji yokumpohn'nyo ne'no mjimihwasi sikuno Anitu ho'nahumentiso

somo yo'mayo wopingo nomane'nwoho.
¹⁰ Oso'no sikuno huhwo huhwi nakwo a'amu
 hopi'nonohino somo ufo'mayo'ne honingkano
 tipemayo'manji ufo'mano. I a'amu Jisasimo
 simeho hi'ntnnono uy'wo'n'ingkohoho somo
 ne'nohini ufo'mafikuno.

*Jisas nakwoe wonyo'ne iyo hwojiyafiku'nnyo
 sopo pe'n'imentiso so'no Poul kako simonyo imen-
 tisofoho.*

¹¹ Olo hungkuno loso simo'mo nom'nehumo
 ulahon'ngko kako mt'i'mokohoho. I olopo
 nje aho'nji mt'i'mokalokweno. Sekwo
 uhwon'imno. Ifalifaliyo loso m'kun'imposo
 mt'i'mokalokweno. ¹² A'amu fehohnjo hungkuno
 losetihwalokwofoso hofiko sekwoe a'apaho
 sihu sekolofo'ne umo'nalofoho. Hwap'ngoso
 ole. Hofiko a'amu a'apaho sihu kolofoso
 yahino somo iningkawo'n'ingkohoho sofe
 simeho wopingo umo'nyo'nefoho. I oso
 a'amu hungkuno losetihwalokwofoso hofiko
 Jisas nakwoe wonyo'ne pe'n'imentiso so'no
 simeho hi'ntnnono ufijo'manji Anituye
 a'amu ne imo'n'fitnnefoho. A'amu huhwo
 sohwa oso'nohino losetihwant'fijontentesi
 a'amu honingkano hungkunomo enjwa'mo
 humalofoso hofiko a'amu nolosetihwalokwofo
 somo tango uy'kutnnesohilo. Oso'no
 a'apaho sihu sekolofo'ne umo'nalofoho.
¹³ A'amu a'apaho sihu kolo'nyo'ne hungkuno
 losetihwalokwofo sohwa hofiko honingkano
 hungkuno hopi'nonohinomo min'ngkayo'njo
 yalokwofo. O'o, sekwoe a'apaho sihu kolofone
 losetihwayo hwap'ngoso ole. Hofiko a'amu Juta

somo nakwoe inomokomoyo pi'n'ingo engo somo uhwon'imno ulahon'ingkofo a'amumu Jutaso hofikoe yofe ho'nomalokwofo. ¹⁴ Nje yofe'nji yo'mayo ntnneso moho'nomanyo'njo yalokweno. O'o, olo'nohino woho'noma'mo. Jisas Kilais kako nje wonyomne'no iyo hwojiyafiku'nnyo sopo poyo pe'n'imentisofoho. Oso hiso'no woho'noma'mo. Hwap'ingoso Jisas ngkine'no poyo pe'n'imentiso so'no yo'mayo hwahoponjoso ngkimo yokumpohn'nyo mon'mokosyohumanehoho. O'o, Jisas hwahoponjo yokumpohn'nyo somo hwotoho hmmentisofoho. Oso'no hwahoponjo yo'mayoso ni'hu'nahone ngkilaho lalokweno. Oso hiso'no a'amumu yo'mayo hwahoponjo somo in'ingkowalokwofoso hofiko ngkine'no nakwolaho ntantikwofo. ¹⁵ A'apaho si'hu kolo'nyo yahinoso ne anefoho. A'apaho si'hu makolofon'jo yahinoso ne anefoho. O'o, neso ole, Anitu nakumo a'amumu songo pa'nyo namokiyo yahinoso hoponoho. ¹⁶ A'amumu hopi'nono huno ose uyahon'ingki in'ingkawo'n'ingkohofoso hofiko Anituye a'amumu nefoho. Osomne'no Anitu kako hitoho ulofihwoso'no simeho pompenjiyo uyono.

¹⁷ Yo'mayo semti'mokiyohu so'no sekwo nom'ne tango ntapikutoho. O'o, ngko Jisasiye syoho ulohofiyo sohwo'n'imo a'amumu tohino engo ntapontifeso nje a'apaho ime'nohinofoho.

¹⁸ Nje a'amumu soku, nakwoe Hwe Engo Jisas Kilais kako wosemokosyohumano. Yo'mayo wop'ingo waselohofono. Hungkuno nehopeho. Ngko Pouli'ni semti'mokiyohufoho. Osohopeho.

**Mpohwoe Hungkuno Songofoho
The New Testament and Genesis in the Safeyoka
(Ampeeli-Wojokeso) language of Papua New Guinea
Buk Stat na Nupela Testamen long tokples Safeyoka
long Niugini**

copyright © 1988 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ampeeli-Wojokeso (Safeyoka)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2011-12-15

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

f526da1e-a607-571c-ba86-56367d7583f3